

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ НА ОСНОВІ ФОРМУВАННЯ ЙОГО ПОРТФОЛІО

У статті обґрунтована необхідність формування «Портфоліо студента» на протязі навчання в вищому навчальному закладі як методу управління його знаннями. Запропоновано рекомендації щодо його структури та особливостей формування. Визначено параметри оцінки «Портфоліо студента». Наведено досвід його формування студентами напряму підготовки «Управління персоналом і економіка праці». Встановлена доцільність проведення конкурсу робіт «Портфоліо» серед студентів другого – п'ятого років навчання у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: знання, управління, портфоліо, вищий навчальний заклад, навчання, фахівець.

ВСТУП

Основною проблемою працевлаштування молодого випускника ВНЗ є пошук роботи за фахом. Однак багато підприємств беруть на роботу найбільш успішних випускників вищих навчальних закладів і оцінюють рівень знань, отриманих молодим фахівцем. Деякі роботодавці бачать перевагу прийому на роботу молодих спеціалістів в економії фінансових коштів на оплату роботи працівників. Багато роботодавців шукають молодих спеціалістів з хорошими твердими теоретичними знаннями, вважаючи, що практичний досвід краще отримувати на тому підприємстві, на якому фахівець буде працювати. Стандартним документом, який допомагає сучасним випускникам знайти роботу, є резюме. Це поширений документ при пошуку роботи. Тому при надлишку пропозиції молодих фахівців виникає необхідність відрізнити себе з безлічі претендентів, розкрити свої здібності й таланти, які були проявлені в студентські роки, показати свої навички, накопичені знання з точки зору їх застосування в практичній діяльності. Тому виникає проблема підвищення ефективності методів розвитку кар'єри випускників ВНЗ.

Портфоліо дозволяє правильно розставляти життєві пріоритети та демонструвати усі практичні навички, що отримані під час навчання. Воно виступає інструментом управління знаннями студента, тому що забезпечує концентрацію уваги, зусиль щодо здобуття необхідних компетенцій в процесі навчання для майбутнього використання при пошуку роботи, що дозволяє ефективно використовувати час навчання та орієнтує студента на стратегічні цілі життя.

Підходи до визначення поняття «портфоліо», його структури та функцій наведено в роботах [1-4]. Розкрито методологію формування портфоліо та наведено досвід використання цього документа в зарубіжній практиці в роботах [5-7] та ін. Але незважаючи на велику кількість досліджень, не розкрито значення формування портфоліо студента щодо процесу управління його знаннями. Не визначено, яким чином активізувати позицію студента при придбанні професійних знань у вищому навчальному закладі за допомогою формування портфоліо. Не існує єдиних підходів щодо систематизації методів підвищення ефективності розвитку кар'єри випускників вищих навчальних закладів. Тому *актуальною проблемою* є визначення інструментів управління знаннями студента вищого навчального закладу як майбутнього фахівця та як людини, що має схильність до навчання на протязі всього життя.

На ринку праці давно існує проблема невідповідності знань та умінь, отриманих випускниками вищих навчальних закладів, та запитом роботодавців. Основними характеристиками сучасного випускника ВНЗ є амбіційність, ініціативність, активність, цілеспрямованість та невизначеність. При цьому, як визначено в дослідженні «Випускники українських ВНЗ очима роботодавців»[8], серйозною перешкодою в роботі стає відсутність (або недостатній рівень володіння) навичок міжособистісного спілкування таких, як «комунікабельність, вміння презентувати, вести переговори, емоційний контроль». Значною проблемою абсолютно для всіх випускників, незалежно від рівня їхньої теоретичної підготовки, підприємства вважають відриваність знань від практики, непідготовленість до роботи в реальному бізнесі і незрозуміння того, як цей бізнес працює. Таким чином, необхідно орієнтувати студента на протязі навчання у вищому навчальному закладі до вимог роботодавця, що можливо при формуванні його портфоліо, управляти процесом придбання знань та навичок, які йому будуть потрібні. Тому *метою статті* є розробка рекомендацій з формування портфоліо студента, як методу управління знаннями студентів університету. Для вирішення поставленої мети застосовано методи логічного аналізу і синтезу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У західних країнах та Росії широко використовується формування портфоліо кар'єрного просування. Але в Україні такий документ поки не набув широкого розповсюдження. Ми пропонуємо створення «Портфоліо студента», яке являє собою комплект документів у паперовому або електронному варіанті, який

відображає індивідуальні досягнення студента. Воно сприяє ефективній взаємодії студента з науковими керівниками, викладачами та кураторами у вищому навчальному закладі в період навчання, а також з потенційними роботодавцями після його закінчення. Однак ми вже маємо досвід формування цього пакета документів студентами напряму підготовки «Управління персоналом і економіка праці» впродовж п'яти років навчання в університеті. Основний сенс «Портфоліо студента» в тому, що він дає можливість кожному студенту показати все, на що він здатний, створити «стимул зростання». Тому важливо починати формувати портфоліо на першому курсі навчання в університеті. Студенту необхідно усвідомити, що він повинен займати активну позицію в процесі навчання, результати якого будуть відображені в «Портфоліо студента». Створення «Портфоліо студента» є творчим процесом, що дозволяє враховувати результати, досягнуті студентом в різноманітних видах діяльності (навчальної, творчої, соціальної, комунікативної) за час навчання. Основною метою формування «Портфоліо» є накопичити й зберегти документальне підтвердження досягнень студента в процесі його навчання в університеті. «Портфоліо» дозволяє студенту професійно підійти до оцінки власних досягнень, вибудувати особистісно-творчу траєкторію успішності, що є важливою складовою рейтингу майбутнього фахівця на ринку праці. Досвід формування «Портфоліо» студентами напряму підготовки «Управління персоналом і економіка праці» показує, що воно є не тільки сучасною ефективною формою самооцінювання результатів освітньої діяльності студента, але й сприяє підвищенню мотивації до освітніх досягнень; придбанню досвіду до ділової конкуренції; виробленню вміння об'єктивно оцінювати рівень професійної компетентності; підвищенню конкурентоспроможності майбутнього фахівця. Визначено, що «Портфоліо» доповнює основні контрольні-оцінні засоби знань, прийняті в університеті, і дозволяє враховувати не тільки рівень професійної компетентності студента, але й рівень його всебічної самореалізації в освітньому процесі. «Портфоліо» створюється протягом усього періоду навчання і служить основою для складання резюме випускника при пошуку роботи або продовженні освіти. Важливо довести студентам, що воно формується на добровільних засадах. При цьому слід пояснити необхідність його складання, мотивувати до його невинного формування. Ми знайомимо студентів з основами формування «Портфоліо» на перших кураторських заняттях або в процесі викладання дисципліни «Вступ до фаху» на першому курсі бакалаврата. Це дуже важливо, оскільки студент повинен задуматися про наповнюваність документів «Портфоліо», про результати навчання. Перед студентами повинні бути поставлені завдання на початку процесу навчання, щоб вони показали все, на що здатні, продемонстрували найбільш сильні сторони, максимально розкрили творчий потенціал. Так процес формування «Портфоліо» дозволить розвинути навички аналізу діяльності, самоорганізації, самоконтролю, самооцінки, а також позитивного ставлення до сторонньої критики своєї діяльності, що сприяє підвищенню самосвідомості та самовідчуття результатів студентів, розуміння їх динаміки. Ми пропонуємо апробований варіант структури «Портфоліо студента», в якому є наступні розділи:

Розділ 1. «Вступ». Тут наводиться коротка біографічна інформація про себе, про цілі «Портфоліо» та його структуру.

Розділ 2. «Мої досягнення». Тут наводяться матеріали, що свідчать про визнання оточуючими й усвідомлення студентами своїх досягнень, життєвого, навчального, професійного та наукового досвіду (табл. 1).

Розділ 3. «Я у світі людей». Розкривається інформація, яка свідчить про накопичений досвід соціального життя, міжособистісні контакти, зв'язки, хобі, інтереси, кумирів (табл. 2).

Таблиця 1. Інформація розділу 2»Моїдосягнення».

Структура розділу 2	Інформація
2.1. «Офіційні документи»	<ul style="list-style-type: none"> – документи про закінчення школи; – сертифікати міжнародних, всеукраїнських, регіональних та міських олімпіад, конкурсів, фестивалів та інших заходів; – документи про участь у грантах, закінчення музичної, художньої, спортивної школи; – сертифікати про проходження практики, стажувань, тестування, участь у проектах і програмах; – журнальні, газетні фото та інші документи, що свідчать про успіхи.
2.2. «Життєвий досвід»	<p>автобіографія;</p> <p>есе «Погляд у минуле»;</p> <p>аналіз найважливіших подій і епізодів життя, їх оцінка, значення в житті;</p> <p>основні етапи становлення особистості, фактори, події, люди, що вплинули на це;</p> <p>характеристики, відгуки, оцінки знайомих осіб студента.</p>
2.3. «Навчання в ВНЗ та професійна підготовка»	<p>основні періоди та етапи навчання;</p> <p>улюблені предмети, викладачі, мотиви навчання;</p> <p>оцінки на всіх етапах навчання у ВНЗ, коментарі до них;</p> <p>список курсових і дипломних робіт;</p>

	список місць проходження практики та виконаних робіт; відгуки викладачів, наукових керівників, керівників практики.
2.4. «Наукова діяльність»	список наукових робіт; анотації до своїх робіт; відгуки на Ваші роботи; наукові есе.
2.5. «Курси за вибором і творчі роботи»	список додаткових курсів, оцінки, сертифікати, коментарі, придбана компетентність; список творчих робіт, відгуки на них.

Таблиця 2. Інформація розділу 3 «Я у світі людей».

Структура розділу 3	Інформація
3.1. «Участь у громадському житті»	характер громадської активності, займані посади; проекти та програми, у яких брали участь, їх результативність.
3.2. «Друзі», «Улюблені люди»	Ваші близькі друзі студента, сфера їх занять, привабливі риси характеру, спосіб життя; рідні та близькі люди, їх особисті якості, інтереси, сфера занять, привабливі риси.
3.3. «Мої кумири»	актори, вчені, письменники, спортсмени, відомі економісти, менеджери, які є прикладами життя й поведінки.
3.4. «Хобі, інтереси»	сфера інтересів, занять, хобі, значення їх в житті.

Розділ 4. «Погляд на себе і в майбутнє». Здійснюється підбір матеріалів, які містять самооцінку студентом своїх цінностей та ідеалів, уявлень про самого себе, своїх сильних і слабких сторін, індивідуальної місії, тенденції в розвитку світу, можливостей, що відкриваються, планах, особистих і професійних, а також про способи, засоби і часу їх здійснення (табл. 3).

Таблиця 3. Інформація розділу 4 «Погляд на себе і в майбутнє».

Структура розділу 4	Інформація
4.1. «Я»	погляд на своє «Я», сильні і слабкі сторони, мотивацію, інтелект, риси характеру, спосіб життя.
4.2. «Цінності та ідеали»	те, що Ви цінуєте, вважаєте важливим, поважаєте, до чого прагнете.
4.3. «Світ навколо мене»	Ваша оцінка подій, що відбуваються у світі й навколо Вас, тенденцій, можливостей, що відкриваються, виникаючих труднощів і небезпеки.
4.4. «Мої життєві плани»	Ваше уявлення про життєві і професійні цілі, стратегії, плани, способи, засоби і час їх досягнення.
4.5. «Мій девіз»	Ваш девіз, кредо на новому етапі життя.

Розділ 5. «Висновок». Узагальнюється все сказане й акцентується увага на найважливіших особливостях особистості студента, компетенціях, життєвому й професійному досвіді, життєвих і професійних планах.

У «Портфоліо студента» необхідно представити свої плани на майбутнє щодо професійної кар'єри. У розділі 4 доцільно зробити SWOT-аналіз особистості студента по методу Л. Залверта, застосувати методи формулювання довгострокових життєвих цілей по системі Франкліна. Всім студентам пропонується загальна схема складання «Портфоліо». Однак у кожного є можливість більш барвистого, оригінального викладу матеріалу, використання різних методів приведення даних.

Така структура «Портфоліо студента» формує основи для безперервної освіти людини. Навчання на протязі усього життя, яке задекларовано у Всесвітньої доповіді ЮНЕСКО «До товариств знань» [9, с.80], відбувається на трьох рівнях. Рівень приватного та культурного розвитку визначає сенс існування кожної людини; рівень соціального розвитку – пов'язаний з місцем, яке займає людина в суспільстві, з його громадянською позицією, за участю в політичному житті й у житті суспільства; нарешті, рівень професійного розвитку – забезпечує надійну та якісну роботу, пов'язану з виробництвом, з отриманням професійного задоволення, з матеріальним добробутом. Саме на таких рівнях відбувається акцентування

уваги студента на протязі навчання. У роботі [10, с.295] визначено, що «портфоліо виконує не лише інформативну функцію, але й стимулює студента до безперервного розвитку власного професійного потенціалу, досягнення високих результатів у навчальному процесі, його активності в науково-дослідній роботі». Це підкреслює різнобічний безперервний розвиток студента як науковця, як відмінника навчання, як громадського діяча та як розвинену людину.

«Портфоліо» повинно фіксувати всі досягнення студента. Його слід регулярно оновлювати по мірі просування під час навчання за основним і супутнім напрямком професійної підготовки, а також включати в нього інформацію, що відображає актуальні вміння, навички та напрацювання компетенцій на кожному етапі професійного навчання та розвитку.

У роботі запропоновано проведення конкурсу «Портфоліо студента» серед студентів 2-5 курсів, який дозволить підвищити рівень підготовки робіт, усунути непотрібну інформацію для роботодавців, що є типовою помилкою при складанні документа. Оцінку робіт, що представлено на конкурс «Портфоліо студента», слід проводити за наступними параметрами: наявність творчого оформлення обкладинки, що відбиває особистість та інтереси студента; акуратність і ретельність виконання; структура матеріалу; творче оформлення матеріалів, що відображають роздуми студента про свої пізнання; матеріали, що відображають творчі здібності студента; матеріали, що відображають розвиток студента; презентація матеріалів та якість доповіді студента.

ВИСНОВКИ

1. Таким чином, визначено, що «портфоліо студента» являє собою пакет документів, який відображає всі навчальні та особисті досягнення студента. Воно є ефективним засобом розвитку кар'єри, яке містить набагато більше інформації для розуміння, ніж стандартне резюме.

2. Запропоновано структуру «Портфоліо студента», що має розділи, які містять інформацію про себе, про цілі «Портфоліо» та його структуру; матеріали, що свідчать про визнання оточуючими і усвідомлення студентами своїх досягнень, життєвого, навчального, професійного та наукового досвіду; інформацію, що свідчить про накопичений досвід соціального життя, міжособистісні контакти, зв'язки, хобі, інтереси, кумирів; матеріали, що містять самооцінку студентом своїх цінностей та ідеалів, уявлень про самого себе, своїх сильних і слабких сторін, індивідуальної місії, тенденції в розвитку світу, можливостей, що відкриваються, планах, особистих і професійних, а також про способи, засоби й час їх здійснення.

3. Встановлено, що формування «Портфоліо студента» дозволяє орієнтувати студента до управління знаннями та навичками, акцентує його увагу на найважливіших вимогах роботодавців щодо випускників ВНЗ, закладає основи щодо гармонійного професійного розвитку фахівця та навчання на протязі всього життя.

4. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення механізмів взаємодії підприємств та вищих навчальних закладів при підготовці майбутніх фахівців та розробка концепції управління їх знаннями для потреб роботодавців.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Онопрієнко О.В. Портфоліо як засіб контролю результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу / О.В. Онопрієнко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань, 2010. – Вип. 34. – С. 121-127.
2. Пригодій А.В. Портфоліо студента як альтернативний спосіб узагальнення та представлення навчальних досягнень / А.В. Пригодій, І.В. Клименок [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/ped/2012_97_
3. Степко М.Ф. Болонський процес і навчання впродовж життя: [монографія] / М.Ф. Степко, Б.В. Клименко. – Х.: НТУ «ХП», 2004. – 112 с.
4. Романенко Ю.А. Сучасні педагогічні технології [Текст]: Навчально-методичний посібник / Ю.А. Романенко. – Донецьк: ДІСО, 2010. – 152 с.
5. Кныш И.А., Переверзев В.Ю., Прудков С.А. Портфоліо студента образовательного учреждения СПО: Методические рекомендации по структуре, технологии организации и оценке (рейтингованию) «портфеля достижений студента». – М.: Е-Медиа, 2007. – 48 с.
6. Ныязбекова К.С. Роль «Портфоліо студента» и технологий альтернативного оценивания / К.С. Ныязбекова [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/27_OINXXI_2011/Pedagogica/5_92867.doc.htm
7. Тазутдинова Э.Х. Учебный портфоліо в системе подготовки студента к будущей педагогической деятельности: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Э.Х. Тазутдинова. – М., 2010. – 200 с.
8. Випускники українських ВНЗ очима роботодавців [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.yourcompass.org/information/articles.php>
9. Всемирный доклад ЮНЕСКО «К обществам знания» (К обществам знания – ISBN 92-3-404000-7 – ЮНЕСКО 2005 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001418/141843r.pdf>

10. Захарова О.В. Управління інвестуванням у людський капітал: методологія, оцінка, планування: монографія / О.В. Захарова. – Донецьк: «ДВНЗ ДНТУ», 2010. – 378 с.

Одержано 20.02.2013р.

© Подлужна Наталія Олександрівна, к.е.н., доцент кафедри управління персоналом і економіки праці ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», тел. (062)301-09-25, e-mail:natalka1977@mail.ru